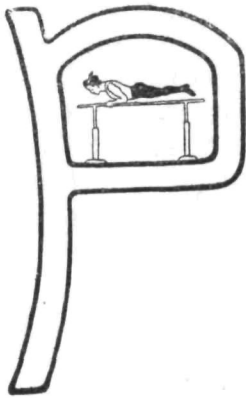

DR. J. Š.

Engelbert Gangl.

etindvajsetletnica v vzvišeni službi za narodovo prosveto vzbuja čuvstva odkrite hvaležnosti v srcu vseh, ki so deležni uspehov tega vzvišenega dela. In Engelbert Gangl se pri tej priliki lahko z radostjo ozira na bogato žetev svojega truda, posvečenega predvsem slovenski mladini in našemu leposlovju.

Prvim Ganglovim pesnitvam je kumoval Jos. Cimperman, »bogati siromak«, ki nam je vzgajal pesniške talente izza polpretekle dobe. Hvaležni učenec je postavil svojemu blagemu učitelju v književni črtici »Pozabljen pesnik«*) dostojen spomenik.

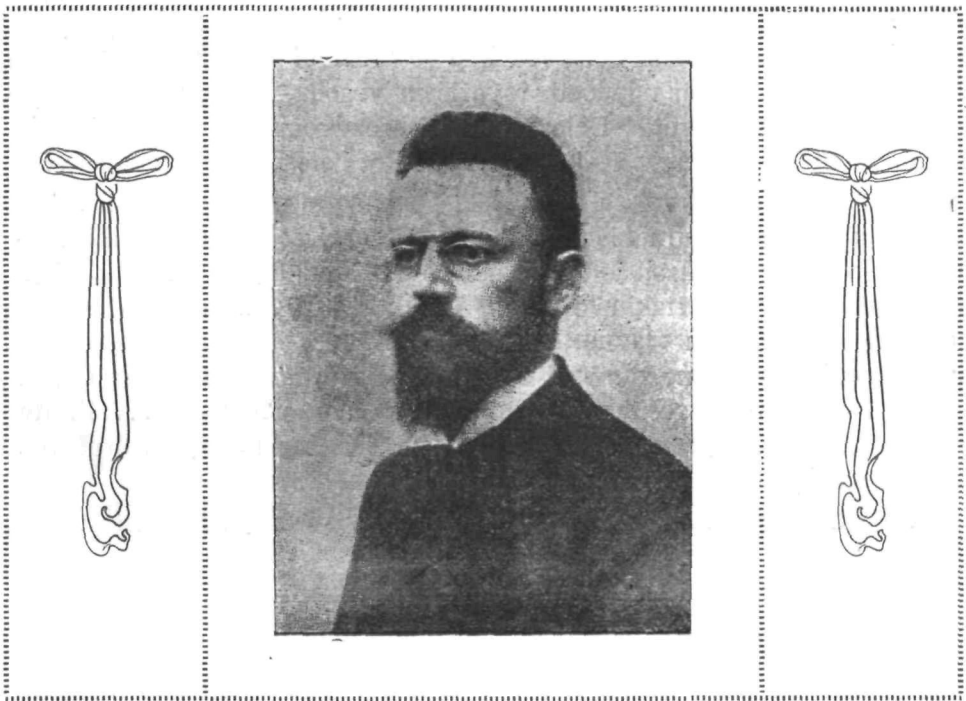
Leta 1891. je v novemberski številki Ljubljanskega Zvona stopil Gangl, tedaj četrtoletnik ljubljanskega učiteljišča, prvič pred slovensko publiko. V naslednjih letih so se množili pesniški prispevki »Ratislava«, obzorje se mu širi, oblika postaja dovršenejša. Elegantno zbirko »Iz luči in teme« (1897) je kritika simpatično pozdravila. F. S. Finžgar jo je v »Dom in svetu« priporočil »z lahkim srcem slovenskemu občinstvu«, pesniku pa je zaklical: »Vztrajno naprej!« Poleg »Zvona« je pridno zalagal tudi »Dom in svet«, dokler mu je bil urednik dr. Fr. Lampè. V njem je pod zaglavjem »Na Gorenjskem« združil 23 lirskih pesmi (1896), iz katerih žari ljubezen do prirode. Tem so sledile »Arabeske«, 22 pesmi različnih motiivov (1897, 1898), črtica »Moj prijatelj« in življenjepis slov. glasbenika Ant. Nedvèda (1898). Njegove pesmi je tudi rada objavljala bivša »Slovenka«. — Kar mu je naklonila Muza v zrelejši, moški dobi, to se zrcali iz njegove obsežne zbirke »Moje obzorje« (1914); njega žarišče tvorijo globoko zasnovane, obširne sonate. »Zvonov« kritik A. Debeljak pravi: »Kot posrečene smatram vse one pesnitve, kjer poet opeva trud in trpljenje delavskih slojev. Z neobuzdano silo bruhajo te rezke družabne obtožnice: brez medlih in plehkkih podob so ti izlivi bujne in burne domišljije izmed takih, ki so zmožni dovzetnega čitalca obsesti, zalezovati, preganjati...« (Lj. Zvon, 1914, 384).

Prezreti ne smemo Ganglovih zaslug za našo gledališko književnost. V dobah 1898—1900 je pisal za »Slovenski Narod« poročila o slovenskih gledaliških prestavah ter o koncertih »Glasbene Matice«. V tistih letih je tudi priobčil več člankov o slov. gledališču v »Eдинosti«. Dramatičnemu društvu je poslovenil več dram, med njimi Egmonta, in oper (Prenočišče v Granadi, Afričanka, Puščavnikov zvonček). Dne 14. in 15. novembra 1896 so pri koncertu »Glasbene Matice« predstavljali njegove »Materine sanje«, dramatsko sliko v enajstih prizorih, ki jo je napisal za družbo sv. Cirila in Metoda. V arhivu Dramatičnega društva

*) Sedmo izvestje mestne višje realke v Idriji, 1908, str. 30—45.

leži zakopana Ganglova dramtizacija »Krsta pri Savici«, ki so jo uprizorili na ljubljanskem odru ob stoletnici Prešernovega rojstva. Dramatski cikelus »Dolina solz« je s trodejanjo »Kakto Poljakovo« in s »Sinom« vred preveden na češčino in hrvaščino ter čaka uprizoritve v Pragi in Zagrebu. Pri nas so »Sina« že neštetokrat igrali, s »Sadom grela« pa so se upali nastopiti doslej le še ameriški Slovenci v Čikagi.

Z Ganglovim imenom je najtesneje združena naša mladinska književnost v zadnjih dveh desetletjih. Leta 1896 je poklonil slovenski mladini »Pisanice«, bil je urednik (1901—1906) zopet oživljene Gabrščkove »Knjižnice za mladino«, dokler ni prenehala z 31. zvezkom. Nato je ustanovil mladinsko knjižnico, ki jo izdaja »Društvo za zgradbo »Uči-

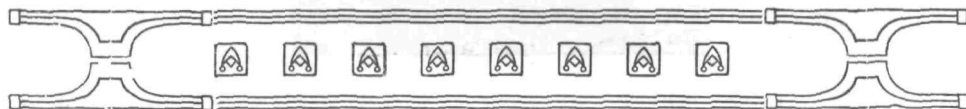
teljskega konvikta« ter je v njej izdal tri zvezke svojih zbranih spisov za mladino; pred kratkim je izročil temu društvu v rokopisu gradiva za tri nove zvezke. — Na prošnjo Društva slovenskih književnikov in časnikarjev je napisal ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani knjižico »Slava Prešernu!« (1905), ki je doživela v enem letu dve izdaji. V njej je razgrnil naši mladini in širšemu občinstvu sliko življenja in delovanja pesnika Prešerna, ki je primerna razumevanju zlasti mladih bralcev in ki jim naj ustvari »podlago nadaljnemu proučevanju slovenske književne zgodovine«. — Izbral in uredil je pesmi Drag. Jesenkata. Doksova (1904). Leta 1900 je začela izdajati »Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« Zvonček, mladinski list s podobami,

ki ga ureja Gangl že 17 let! Spretnejšemu uredniku bi bila težko izročena njegova usoda. Kdor pozna slične mladinske revije tujih, bogatejših narodov, ta ve ceniti in spoštovati naš Zvonček. V zgodovini naše mladinske književnosti mu ostane zagotovljeno častno mesto. — Za ljudske šole je sestavil »Drugo berilo« in »Tretje berilo s slovnico«, ki sta že 16 let v rabi po vsem slovenskem ozemlju. Mnogo Ganglovih člankov vzorne vsebine je tudi v »Vestniku Idrijske sokolske župe«, v »Sokol-skem vestniku« in v »Slovenskem Sokolu«; njegove članke strokovne vsebine je prinašal tudi »Popotnik«.

Gangl si je znal priboriti ugledno mesto med slovenskimi pripovedniki. Razen krajših spisov leposlovnega značaja je napisal za Mohorjevo družbo dve obsežni povesti: »Veliki trgovec« in »Trije rodovi«. Med Belokranjce, svoje rojake, mu rada duša pohiti; posebno draga mu je »Metlika stara s tihimi domovi«, kjer je preživel svoja mlada leta. In tem svojim prijateljem mladosti, tovarišem veselja, bratom dela in naporov« je posvetil svoje »Bele rojake«, brezdvomno svoje najboljšo leposlovno delo, ki izide v češkem prevodu kot listek v »Češkem Slovč«.

Leta 1903. je prevzel za gosp. Jak. Damnikom prenovljenemu »Učiteljskemu Tovarišu« uredništvo, ki ga vrši torej že 14 let. Koliko zlatega časa in duševnih sil je zakopanih v teh letnikih, sluti le oni, ki je imel kedaj opraviti s takimi malo hvaležnimi posli... Kot odličen govornik je na številnih glavnih skupščinah »Zaveze« ter kot poslanec v deželnem zboru odločno zastopal koristi svojega stanu, ščitil njega ugled, se boril za ugodno rešitev gmotnega vprašanja učiteljstva... Za te njegove zasluge ga je imenovalo »Slovensko deželno učiteljsko društvo« za svojega častnega člana.

Naj ga spremlja ista »volja neubita« tudi v srečnejši bodočnosti!

Lisička je na dvoru bila...

Lisička v vasi bila
na dvoru noč je vso —
ah, jarčico — kokoško
je nesla na goró.

In daví smo jokali
na dvoru vsi na glas;
le Jurčku, temu Jurčku
smejál se je obraz.

Saj misli Jurček: V šumi
lisička dom ima,
zlat domek v gori, kamor
nihče stezá ne zna.

Na vrtu se jih pase
kokošk sto — kokodajc!
In vsaka v grad prinese
deset lisički jajc.

Za mizo do večera
lisička tam sedi
na stolcu mehkiem — čopič
zlat v krempljčkih drži.

In lepo barva pirhe,
da se žaré, iskré,
in v košek jih poklada,
pogrne s svilo vse.